

Fersetman Goffe Hoogsteen die mei aan 'De Oerfal'

"Wat wy dwaan moasten, dat moast gebeure"

SURHUZUM - "It minste is, as je dy ferhalen dogge, ik bin altyd sa bang dat de minsken tinke sille: dy minsken wolle graach fan har hearre litte. En dat is it net. It giet allinnich mar dat it net weiwerde sil. Ik haw noait in held west en dat bin ik noch net. Wat wy dwaan moosten, dat moast gebeure. En der wielen putsjes der seagen we soms wol ôfgrysliek tsjin op hear."

Oan it wurd is Goffe Hoogsteen út Surhuzum. Hoogsteen hat yn 'e oarloch tige aktif' west yn it ferset. It wie by har thuis sur Huzum in trochgongshús fan Joaden en ünderdúkers. Syne heit formeare ek in knokploech en sadwaande kaam Goffe Hoogsteen onder. mear yn Ljouwet telâne, wér't hy mei dien hat oan de ferneamde oerfaal op it Hús fan Bewaring. Dat foarfaal is benammen bekend wurden troch de film dy't der yn 1962 oer makke is.

Sjauffeur
Goffe Hoogsteen (75) is hikke en tein yn Surhuuzum as soan' fan in timmerman/ oannimmer. "Fan 1936 oant 1938 haw ik yn Surhústerfean yn de meubelsaak fan Van der Ploeg wurke. Doe krije ús heit in úngelok en haw ik it thús fan him oernommen. Yn de mobilisaasjetid, bin ik yn novimber 1939 yn militêre tsjinst gien. Ik haw yn Haarlem ty tsjinst west. Ik wie sjauffeur op yn militêre frachtein. Dat hat sânn moanne duorre, doe bruts de oarlschou út. Mei de oarloschsdagen binne wy oerpleatst nei Drinte. Elke sjauffeur hit in groep fan 50 ynfaltristen, dy't hinne en wer brocht wurde moasten.

'Ik haw noait in held west'

In setsje letter kriegen we bericht dat wy ús melde moosten yn Grins. Wy wienen oerpleatst nei Drinte, nei in ynfalstristendivijzje. Dy lei oan de Dútsche grins. En de staf siert nou yn Grins. Doe ha we noch in oardel wike yn it Sterrebos lein yn Grins. Doe woennen de Dúters ú kriichsgefangenen meitsje en doe moosten we nei Dútslân. Ik sei tsjin myn kammeraat: 'Wat seist der fan jong, wy geane net nei Dútslân wol?'. Hy sei: 'Nooit een keer'. Dat wy binne útpike tegegarre. Wy kammen by in slachterij, wér't in fytstsjin de muorre oanstie. Ik gong dy slachterij yn en sei: 'Sa en sa siert it der foar. De mof wol ús nei Dútslân ta ha. Mar ik wol nei Fryslân, der wenje ik. Ha jo ek in fytso foar ús?'. Hy sei: 'Daar staat een fiets, nem hem maar mee!'. Ik sei: 'Ja krije him wer'. Hy hat him letter ek wer kriegen hear. Dat wy binne tegegarre op de fytso rjochting Surhuzum gien. Myn kammeraat is mei de trein in wike letter nei hûs tagong. Nei de Achterhoek. Sy ha noait war dien om us te finen.

MUSSELT

rompen, want it wie in dikke raaezaanje. Ik sei: 'Dat dogge we net, dêr binne we net foar kaam. Dan gean we fize ferza werom'. Dat wy binne fuortynnen omdraaid en wer op Haarlem yngong.

Yn Haarlem hienen wy in adres
dér we in protte kamen doe't wy
dér yn tsjinst leinen. Dy minsken
hawwe ús in kear oppikt, doe't wy
út tsjerke weikamen. Doe kamen
we dér op de kofje. Mar letter wen-
nen we der sawat. We gongen der
alle jünen hinne. Dy man wie in yns-
pektleur fan de Rie fan Arbeid. Se
hiene tsien bern, mar it koe allege-
arre. Dér hawwe in moaie tiid hán-
hear. Dat is letter nei de oorloch ek
oanbleaun. Nou wy moasten ús yn
Haarlem melden en doe ha we yn in
kazerne lein. Dár ba he we in setsie-

der en ús heit brocht se allegearre
teplak en soarge der foar dat se
bonnen kriegen. Sa bin ik der yn rú-
gele. Wy dienen thús allegearre
mei. It gong sa njonkenlytsen hen.
Stadichoan gean je dér fierder yn. Yn
1942 moast ik foar de keuring. Doe
moosten we nei Duitslân om den
werk te dwaan. Nou dat wie ik na-
tuurlik net fan plan. Afijn, ik ha myn
al keure littien. Ik tocht: stel je foar
dat ik ôfkeurd wurd, dan bin ik fán
alles óf. Dat doe kaam ik yn
Bûtenpost foar de keuring en ik
waard woł goedkeurd fansels.
In wike letter doe krije ik in brief

(Troch: Meindert Talma)

yn de bus, dat ik moast my melde
en ik moast nei Dútslân ta. It wie in
oere of njoggen dat dy brief kaam.
En tsien oere siet ik yn de bus nei
Ljouwert. En doe fan Ljouwert nei
Starum mei de trein. En sa nei
Inkhuzen mei de boat. Der hie ik in
tante wenjen. Der haw ik in pear
wike west. Doe bin ik nei Haarlem
tagong. Wer nei dyselde minsken
ta. Dér haw ik in hiel set west. Ik
haw ek wol es stikem oerwest. Yn
it earst koe dat noch wol in bytsje.
Je moosten altyd op je iepenst
wêze. Mar ik ha wol in pear kear
thus west. En doe haw ik ek noch
oare ünderdükers meinama nei
Haarlem ta. Willem van Kammen,
in oannimmer út Surhústerfean wie
de earste dy't ik mei nommen haw.
Twa wiken hat der yn it selde gesin
sitten as ik en doe krije der frijstelling.
Dat dy is wer op hûs yngong.
Doe't ik in pear wike letter wer
thûskaam, haw ik syn neef mei-
naam, Willem Leistra fan de kru-
denierssaak út Surhústerfean. Dy
moast ek nei Dútslân. Dy hat dér
altyd op itselde adres west wêrt ik
wie. Wy binne ek altyd byinoar
bleaum letter.

Yn april '43 kriegen we in bombardemint te ferdwurjen. Doe sieten we al op in oar adres. Wy moasten der wei want it waard dêr te gefaarlik. De Amerikanen soenen in bombardemint plege op it spoorweistasjon yn Haarlem. En sy smietten mis. Willem en ik wienen krekt yn Haarlem-Noord. Der hienen we in kennis dêr't we even hinnewest wienen. En doe seagen wy allegeare floatanten. En vjenien jy, lezer, dat dat dan een ferdwine kinst? Want foar de minsken dy't der útkamen wiennen allegeare adressen foar soarge. Dy groepen dy't der útkamen waarden opfongen troch opfanggroepen. Eltsenien waard nei syn eigen aden tabrocht. Dat hie hy net. Dat ik sei: 'Ik ha hijr in omke wenjen, dy is "safe". Doe giest der hinne, mar doe praatst nearne oer. Doe meist net sizze datst út de gefangenis kommen bist.'

hearden we: boem boem. Ik sei: 'Se binne net fier óf'. Dat wy hals oer de kop werom. En wy komme yn de binnenséid. Alles yn rep en roer. En wy kamen yn de Amsterdamske buert. En der wielen de bommen fallen. Se ha radikaal misgoaid. Se ha midden yn in boargerwyk goайд. Wy der hinne, want dêr wy us únderdúkades. It wie algegearre Dúters en WA (Weer Afdeling fan de N.S.B., MT) Nou ja, dy hiennen doe gijn erch yn ús. Dat wie koenen der frij omstappe. Ik kaam der by it huis, wér't wy wielen. De foardoar hong derút. Glézen wielen derút. Ik rún sa de doar yn en ik kom yn de foarkeamer en der leit myn hospita dea op de grún. Rekke troch in bomskerf en deablet. Nou dan krijst wol even in dreun. Nou ja, wy koenen dér dus net near wéze. Wy binne wer nei ús eerste adres hinnegong. En der wiene úngefeat in hündert deaden fallen. Boargers. It wie ien grutte ravaazje. Alles lei yn pún. Doe kaam ús 'vriend' Mussert der ek mei in gefolch. Dy moast dat ek even sjén, want dat wie prachtich natuerlik. Want dat hiende de Amerikanen dien hen, dat wie propaganda foar harren. Wie stiene der mei in man of acht oan dan kant fan de wei. Doe wie der oan ús ta. Ik sei: 'As der aanst oan ús ta is, dan draaien wir him de réch ta'. Dat ha we ek dien. Hy seach it ek wel. Ik techte: hec sít dit komma

Dy beide SD'ers ha wy útklaaid en yn in sel skopt. De eagen rollen har ta de kassen út, sa eangstich wielen se. Se hiennen niks meer te keap. Doe binne we út de gefangenis weigong. Ik wie ien fan de lësten dyt der útgong. Us groep hiene de fytsen by Shumacher stean, in taksbybedriuw op de Hollânerdryck. Shumacher lei op deselde keamer yn tsjintz yn Haarlem as ik lein haw. Sadwaande koe ik him, en haw ik him frege: 'Kinne wy ús fytzen híj net in setsje stean ha?' Hy sei: 'Set dy fytsen der mar del. Wanneer helje jimmer se wer op?' Ik sei: 'Wy helje se jún wol wer op?' Fieder haw ik ek nikse sein. Doe wie ney ui fytsen tarünen wie it al. Algegearre alarm, wan doe't ik út de gefangenis weigong, rattelden alle gefangenissenbellen al. Wy binne op de fyts kaam en moasten meitsjend dat wy troch de muorre kamen. Da wegen wiene ófsluten want de Dúters hiennen in muorre en as dy ófsluten waard dan koece je der net meer troch, dan waarden je kontrool leard. Mar wy koenen der krek troch hinnekommie en doe waarden se ek ófsluten. Sjoch doe wie it best kind wat der gebeurd wie. Doe binne wey nei Aldegea tagong. By i boer ha we de nachts yn it heaslepen. En de oare moarns betiid binne wey nei Aldegea wei wer nei Surhuuzen tagong.

wol. Ik locht hoe sij dat kommen.
Mar der gebeurde niks. Nei dat bombardemint ha we noch in fjirtjin dagen meiholpen om op te knappen, dat de minsken der wer wenjig koenen. En doe binne wy wer op Fryslân yngong.

Doe't oefn wie, en it wie sa goe' ferrûn allegearre, gjin slachtoffers ek net fan de Dútsers, doe wiene we allegearre sa bliid as wat heren. En dat wie ien fan de moaiste dingen dy't ik mei makke ha: doe kamen der allegearre minsken by ú thuis en doe hearden wy dy ferhale oer dy gefangeniskaak. It kloppen nearne nei jong! De iene hie noch in moaier ferhaal dan de oare, wie prachtich, mar wy ha neat seire. Dêr ha we in protte wille om hân.

je fan fijf man, trije út
Gerkeskleaster en Willem en ik. It
hie eerst net folle om 'e hakken.
Der gebeurde net sa folle. Wat lyt-
se kerweikes en sa. Dat wie ús ei-
gentlik net nei it sin. Doe ha we
noch in setsje yn de 'De
Overwinning' sitten, in boopreleats
achteryn de Smellinger Pein, in
hiel ein de lannen yn. Dat wie de
namme al fan herkomst ôf. En dêr
sieten allegearre KPers
(Knokploech, MT). Dêr gebeurde
ek net sa folle doe. Wy wiennen
mar wat op de buorkerij. De âld-
baas hie dêr in hynder en wy gong-
gen dat wet te hysteriden. En doe
krigen wy bericht dat ús ploechje
nei Ljouwert tamoast. Yn Ljouwert
wie de saak hieland mis. Der binne
in stik of wat deasketten, it wie-
der allegearre ferried. Dy' der
noch wiennen moasten meitsje dat
se der weikamen, want it waard te-
gefearlijk. Dat der moast in nijen
knokploech hinne. Mei ús fiven
binne wy nei Ljouwert tarekky. Wy
kringen in adres oanbean en der ha-
we underdukt sitten.

YN IT GEFANG

Us ploech is útinoarrekke. Guon jonges binne wer nei Ljouwert tagong. Doe haw ik even thuis westen doe bin ik ek wer nei Ljouwert tagong. Ik wie onderdúkt by Antje Riedstra, dêrt ik doe ferkearing mei hie en dy't letter myn frou wurde soe. Doe ha se my ferdkide yn Ljouwert dochs noch oppakt. Mei in razzia. Ja ik rún der hiel ston yn. Antje wie by my. Wy wielen destéid even yn west om in boadskipke. Us heit dy wie jierdei, in wiken derop. En ik hie in moaie strik lizen sjoen. Ik stie by de spearhekken en waard sa troch in SD'er oanhâlden. Hy rop my ta: "Stehen bleiben!". Ik sei tsjin Antje: "Wy rinne gewoan troch, wy dogget krekt oft wy niks hearre". Mar in eintsje fierder stie syn maat. Dér rúnen we op yn. Ik sei: "Dan jout it ús ek neat, dan geane we wol nei de earste werom. Nou, myn ausweis dat wie wol goed, dat wie wol falsk. Mar hy naam my mei nei it haadkwartier yn it Weeshús aan it Saailân. It hat my ófgrýsliuk muoidat ik net in revolver by my hie, want ik hie dy fint sa neist my sjit-te kind. Mar de revolver hie ik by myn onderdúkádres lizzen. Underweis fertelde ik Antje wat se dwaan moast. Ik hie in gefyngeardes adres yn Drachten. Op myn persoonsbewiis stie dat ik in fertsjins-wurdiger yn lânhou-artikelen wie. Dy minsken út Drachten wisten dus, dat ik dat berop hie. Sy hien my noch noait sjoen, mar der wie har ynstrueard dat se dat szisse moosten as er wat gebeurde. Antje moast nei Jodokus, in kammeraat fan my, ta gean, sadat dy nei Drachten ta koe om dy minsken te war-skôgen. Jodokus wie in onderdúkter pljysjeman út Hollân.

Ik haw in wân op 'e bealch hân yn it SD-gebou. En doe ha se ús oplsúten yn in kast fan noch gjin meter yn't fjouwerkant. Wy koenen krekt rocht op in del stean. En dêr he se it hyt yn steamde. It waard der sa hyt, it wie smoar, op in gegeven momint diene se de doar iepen en wy rollen sa allegearre nei bütten ta. Sy skopten ús wer oereine. Doe waarden we yn in auto laden op wei nei de gefangenis. En dêr ka-men wy dus yn it Hûs fan Bewaring. Wie'k der wêrnu. Ik tocht: ja, as se my nou mar net her-kenne. Der wiennen lânwachters dy't dêr ek wol tsjinst hien. En der wie ik in bekende lânwachters by, dy't ik goed koe. Mar ik haw my noait sjoen dat dat is goed gong. Ik wie noch mar in oere bin-nen en doe hie ik mei in fertruw-de bewaker al kontakt mei bütten. Antsje hat alles ferteld en Jodokus is fuortendalik yn akksje kaam. Hy gong de oare moarns iere betid nei Drachten, nei dy minsken ta. Doe't er weromgong wie hy noch mar in lyts eintsjerderop en dêr stapt de SD foar de doar by dy minsken. En dy minsken fertelden presys itselde wat ik sein hie. Doe waard de oan-dacht even fan my ôfleid. En doe pikten se dy des dorfaor ek noch in

groep yn De Jouwer út de yllegaliteit en der hiennen se de hânnen fol aan. Doe ha se my in bytsje sjitten litten. Ik ha dér in wike yn de sel sitten. In sel fan fjouwer maan, mar wy sieten der mei omtrint twintich.

Jodokus en de oaren ha doe oan gefangenisdokter Bearda Bakker in felle moffenhater, ferteld hoe it sawathinne wie, en oft dy ek pro bearbe koe my der út te krijen. Doe moast ik simuleare dat ik in hielele swiere maachkwaal hie. Ha'k ek diem. Ik raasde it út, sa'n pine krige ik ynjenen hie. Ik sei: 'Jim moatte in dokter helje, want dit hâld ik net út'. Fiif minuten letter hie ik dokter al by my. Hy my undersykje. Hy sei: 'As de mitre, jo moet hjir wein fuortynienen boven nei de siken-saal'. Dat ik kaam yn de siken-saal. Telaêne. Dér ha'k seis wiken lein. Twa kear yn de wike kaam doktere by my lâns. In pear kear hie de Grundmann by him. Dat wie ier dan fan dy smarcke rotmoffen. Dan prate er moai mei Grundmann om mar hy koe der neát uitkríji. Daar duorre goed seis wiken. Dér kamen Grundmann en de dokter nei in lange tiid wer ris oansetten. Nou dokter mei him prate. By elste pasjint lâns, wat der wie en sawathinnesse Kamen se by my. Grundmann sjocht my oan. Hy seit: 'Ha, du bis ja Ter Stege'. Dokter sei: 'Nee dat is Ter Stege net. Dit is Hoogsteen'. Hy seach my noch ris even oan en hiel skerp. Hat er dochs yn' gatere krigten dat ik it net wie, dy't der be-

doelde.
Trije dagen letter krigen we berich
dat wy wielen vrij. Wy leinen de
mei us alven op de kinsekase en de
waarden tsien fan vrij litten. Len al
man ú Dokum, Timmermans, d'r
mocht der net ú. Wy moastaen ú
wer melde op it SD-gebou. Dêr sie
Albrecht, dat wie de grutte baat
dêr Doe krioen we allegeareer i

ausweis. We wienen sa slop as wat.
Want dat iten, tulpebollen en sa,
haw ik nooit iten. Ik koos se der net
trocch krije. Doe stie ik op de stoep
wer Antje wenne en foel der sa by
del. Se ha my nei binnen sleep tam
it duorre net sa lang, doe wie ik eke
wer by. En jonge noch ta, wat
wiene je bliid dat je der wer út wie-
nen hen. Ik wie noch mar krekt by
har yn'e hûs, doe fertelden se my
dat Sjododus, midden yn Ljou-
wert deasketten hiene. Se binne
wat fan him gewaarwurden tink ik
der hat ien achter him oanrûn er
him sa ynd rekk scheten. Dat doe
wie it moaie der ek wol wer fan ôf
Ja dat hat my ôfgrysliek oangrepen

Ik bin dêrnei wer nei Surhuzum ta gong. Doe ha we letter noch in oer

AAIEN

faltsje pleecht yn Grinzer Pein op' Skieding. Dat wie by Minze Wierenga, in swarthanneler. Dêr kamen altyd guont út Grins fan ie Skoltenshûs. De lânwachters sieten der ek in protte. Hy dekhte hie eigentlik fan twa kanten, want hy hie ek wol ien van twa únderdúkers. Wy kriegen bericht dat it si kenhûs yn Ljouwert graach aaieren ha woe. Dy stienden sùnder aaien. Doe fertelders se dat der by Minze Wierenga baken mei aaien klear stiene. Dêr koene we wol tûzenen aaien op helje. Ik haw in man of tolve byinoar fandele. Mar ik hie te min wat pens foar de jonges. Doe haw ik noch nei in physje op it Fean tawest. Dér haw ik in wapen fan liend. Ier physje doarst it net weagje. Doe bin ik nei nûmer twa tagong. Dat wie in Ryksdûtsjer. Dy waard wol ris in bytsje skeef oansjoen, om't er woorris Dûtske soldaten kamen. Mar dan wienien omkesizzers fan him. Dy koe der ek net wegerje. Dy man wie fierder safe. Dat wiss ik fia d'buorlu. Hy sei: 'Alsjeblieft.' Hy joech my it sa oer. Ik sei: 'Jo krije moarn wol wer, hoopje it teminsten.' Zing: 'Wie dan wet,' sei er.

"Hij is de aksje op Blauferlaat begün", zegt de heer G. Hoogsteen uit Surhuizum, als hij voor de ouderlijke woning staat. Achter het huis (foto boven) was een goed geïsoleerde schuilkelder, waarin vele onderduikers een veilig onderkomen hebben gevonden.

